

door God den Heere bevestigd is als instrument voor Zijn Bijzondere Openbaring aan Israël, ten einde deze, door Israël, steeds verder in de volkeren te doen voortgaan, en steeds dieper onze menselijke noodden te doen doorgronden. In deze heilige verklaringen en betuigingen niet anders te willen zien dan poëtische zielsverheffing van deze zangers, is een terzijdezetting van de Openbaring en een te niet doen der inspiratie. Zeker, tot op zekere hoogte kan gezegd, dat er inspiratie jubelt in alle hooge poësie. Dan echter betekent dit alleen, dat de mysteriën van het leven, in al zijn golven, door een hoogere macht in den dichter vertolkt worden, doch zonder dat dit iets met de Bijzondere Openbaring te maken heeft. Treedt daarentegen een inspiratie, gelijk hier, van den Heiligen Geest zoo machtig in, dat ten slotte de Christus en de zanger als één worden, en uit den dichter Christus zelf tot ons spreekt, dan is het een heilig stuk Bijzondere Openbaring waarmee we te doen krijgen, en waarvoor als zoodanig moet worden gedankt.

Alleen maar, ook hier moet erkend, dat van de Voleinding, gelijk ze eerst in later eeuwen voor ons ontsluitend is, ook in deze poëtische geschriften van het Oude Testament nog nauwelijks eenig duidelijk gegeven verstrekt is. Van achteren kunnen wij er soms een duidelijk doelen op de Voleinding in lezen, maar heel iets anders is 't, of de geloovigen in die oude dagen genoegzaam en klaarlijk de beelden der toekomst voor hun zieleloof te zien kregen; en dan moet veeleer erkend, dat ook in deze dichtelijke geschriften nog niet dan uiterst zelden op een tweede komst van den Christus gedoeld werd, in zoo klare taal dat ieder wie 't las, het er uit opving.

Dr. A. K.

„De Heere zegene u uit Sion“.

De HEERE zegene u uit Sion;
Hij, die den hemel en de aarde
gemaakt heeft.
Psalm 134 : 3.

De zegeningen die ons van onzen God toekomen, zijn zeer onderscheiden.

Als ge den zegen Gods afbidt op uw morgenbrood, bedoelt ge met uw bede, dat 't dagelijks brood dat uw God u en den uwen toebedeelt op uw tisch, u de krachten van het lichaam sterken en verkwikken moge. En ditzelfde nu gaat door in heel uw aardich en lichamelijk bestaan. Zult ge in gezondheid en levenslust u verlijden, dan moet de zegen Gods op uw spijs en op uw drank rusten, en moet ge in welstand u met de uwen verheugen kunnen.

En heel andere zegen Gods daarentegen is het, zoo uw God u zegen in uw verstandelijk en zedelijk bestaan. Zoo er blijkaar zegen rust op wat ge in 't maatschappelijk leven ondergaat en opbouwt. Zoo u studien u metterdaad vooruithelpen. Zoo ge slaagt met uw examen. Zoo uw gezin zich zoo ontwikkelt, dat ge een positie der ere onder uw volk en onder uw dorpsgenooten kunt innemen. En zoo iemand die u kent, er voor uitkomt, dat ge vooruit kwamt en steeds vorderingen kondt maken, zoodat ge rijker in kennis, zelfbeheersching en invloed werdt.

Doch met deze beide zegeningen werd de zegening des Heeren uit Sion nog u deel niet.

Drieërlei toch is de zegening van Boven die u deel kan zijn, en uw leven kan verrijken. En deze drie zegeningen zijn zoo onderscheiden, dat de beide eerste soorten van zegen het deel van Heidenen, Joden en Mahomedanen met u kunnen zijn, terwijl de derde en hoogste zegening alleen aan Gods kinderen ten deel kan vallen, en daarom nu heet die laatste zegening de zegening uit Sion.

Ook in het geheel uitwendige van uw leven kan er, als vrucht van de Gemeene Gratie, beleid, voorachtigheid en trouwe plichtsvulling zijn. Dan vlot de arbeid. De gelden voor de voorziening in uw levensbehoefte komen geregeld in. Er kwam geen gebrek, eer overvloed in uw woning. En doorden ge op uw gezondheid toezicht, gedijde ook uw lichamelijke ontwikkeling. Ge hebt uw dagelijks brood, en op dat dagelijks brood geeft uw God zijn zegen.

Dit echter heeft op zichzelf nog niets met Sion uitstaande. Zulk een zegen op het dagelijks brood genoten ook de mannen op den Arctopagus die God niet kenden. Zelfs wordt de zegen in dien zin soms ook genoten door wie in overdaad en zonde leeft. Zie maar 't speelhuis, waarin men brast en zich in weelde baadt. Met Sion heeft dit nu vanzelf niets te maken.

En zoo nu is 't ook met het gewone burgerleven van den kundigen en nobel zich gedragenden wereldling.

Wat zijn er niet tal en tal van mannen en vrouwen, die toch feitelijk buiten God leven, den Mammon dienen en schatten opzamelen, en die schier nog rijker schaat aan hun kinderen nalaten. Wat zijn er niet tal van andere mannen en vrouwen, die geheel buiten 't geloof staan, en die toch streng zedelijk leven, zich zelfs uitzinnend beheerschen, kennis en kunde opzamelen, en hun volk en de maatschappij met dienen, zoodat een ieder voelt, dat er zegen op hun werk, zegen op hun studie, zegen op hun op treden rust, en dat 't toch alles geheel buiten Sion lag. Ook hierin was zeer zeker zegen van Boven, maar uit de geestelijke Fontein vloeide ook die zegen niet.

Wat zijn er niet Staatslieden van hoogen naam, veldheeren en vlootvoogden van machting succes, geleerden van betoverende vondsten geweest, die volk en vaderland ten dienste verstrekten, en wier naam in dankbare nagedachtenis voortleeft, en dat ze toch vervreemd bleven van de mysteriën van het Kruis.

Welnu, ook op 't werk derzulkende daalde de zegen van Boven neder. Immers tegenover hen stonden andere veldheeren of vlootvoogden die den slag verloren, andere staatslieden wier pogingen ijdel bleken, andere geleerden die heensterven zonder te vinden wat ze gezocht hadden. Ook hier dus dezelfde onderscheiding. Eenerzijds mannen en vrouwen, wier pogingen lukte, wier streven slaagde, die van God een zegening ontvingen, om hiermee een zegen voor hun volk en omgeving te zijn; — en naast en tegenover hen misschien even ijverige mannen en vrouwen, wier doel steeds geslaagd werd, en die heensterven zonder na te leven in ander hart. Doch ook bij zulk een zegening, 't zij dat ze komt, 't zij dat ze uitblijft, is nog in 't minst van geen zegening uit

Sion sprake. Immers ook deze zegening van Boven komt niet alleen in 't Christenland voor, maar is onder alle volken en in alle eeuwen denkbaar, ook al ware de naam van Christus er nauwelijks genoemd. Dat Japan schier plotseling tot zoo reusachtige ontwikkeling kwam, is ongetwijfeld voor Japan een wonder zegen, maar uit Sion kwam ook aan Japan die ongelooftelijke opbloei niet toe. Er mogen ook in Japan missies van betekenis zijn, doch die missies bestrijken slechts een kleine buitencirkel van 't volk leven. Nog altoos is 't Japanse volk paganistisch in zijn groot geheel. En toch neemt dit niet weg, dat Japan door wonderen zegen hooger is opgebloeid, en ieder onzer voelt, hoe ook in Japan's nieuwe leven een zegening van Boven werkt.

Maar naast die tweeërlei soort van zegening van Boven, de eerste die op 't lichamelijk leven inwerkt, en de tweede die in de Gemeene Gratie onder alle volken uitgaat, staat nu in de derde plaats een derde soort zegening van heel anderen aard, en deze derde soort dat is de zegening uit Sion, die de Heere eeniglijk aan zijn eigen volk en aan de Kinderen des verbonds toebedeelt.

Zoo wonderbaar kan die zegening uit Sion zijn.

Het komt telkens voor, dat bij dien zegen uit Sion de zegen van een krachtig gestel en rijke gezondheid gemist wordt, zoodat 't een zegening is, vaak in lichamelijke lijden en van krankheid verzeld. En zoo ook is het herhaaldelijk gezien, dat wie den zegen uit Sion deelachtig werd, tegenslag op tegenslag in zijn maatschappelijk ondernemen had, in zijn studien niet slaagde, of in zijn levenszaak achterbleef. Sterker nog. Hoe dikwijls is het niet gezien, dat juist lichamelijke lijden en tegenslag in het leven, van Godswege als middel gebruikt werd, om den zegen uit Sion toe te bedelen.

Niet dan zeer zelden gaan de drie zegeningen samen. Physiek zonder leed en sociaal zonder teleurstelling bleef Gods kind zelden. De zegen Gods in het lichaam met den zegen Gods in het sociaal zich opwerken is allerminst steeds het deel van zijn lieve kinderen. Eer omgekeerd valt de physieke voortreffelijkheid en de sociale uitzinnendheid veel meer samen met de existentie van den wereldling, die wandelt in burgerlijke gerechtigheid en het Kruis van Christus voorbij leeft zonder naar den Man van Smarte in zijn sterven op te zien.

Sion duidt op de heilige tegenwoordigheid van den Driemaal heilige. Sion is de heilige plek met de Arke des Verbonds en het Verzoenendekel. Sion is de zelfopenbaring van den Driemaal aan zijn verkoren kind op aarde. In Sion geldt 't een zegening des Heeren niet in hoofdzaak voor het lichaam, noch ook eeniglijk in het sociale, burgerlijke en ambtelijke. Sion gaat veel dieper. Sion doet op uw hart en uw nieren, zoodat ze innerlijk door den Heiligen Geest worden aangeraakt, verrijkt, en eens verheerlijkt.

De zegening van Boven in 't lichamelijk bestaan, valt vanzelf weg met uw sterven. De zegening van Boven in het burgerlijk leven heeft afgedaan, zoo ge op uw sterfbed van de burgerlijke samenleving voor altoos afscheid neemt. De zegening uit Sion daarentegen is uw wedergeboorte, is uw heiliging, is uw verheerlijking voor eeuwig.

Wie de zegening van Jehovah uit Sion mocht ontvangen, verliest nooit meer wat hij won, en komt door zijn sterven veel meer de aanwinst in zijn levensgehele nog veel nader.

Uit Sion, is de term die doet op uw innerlijk en eeuwig wezen.

Wel daarom hem, die uit dat Sion de zegening die eeuwig blijft, ontvangen mocht!

Dr. A. K.

Amsterdam, 3 December 1915.

Bleek zoo, hoe door dezen moorddadigen oorlog tusschen de Christenvolkeren niet weinig schade is toegebracht aan het missie-arbeid en niet minder aan het zedelijk prestige en de machtspositie van het Christendom tegenover de heidenwereld, voor ons Protestanten kan het kwalijk als een vergoeding voor dit verlies worden beschouwd, dat daarentegen de positie van den Paus door dezen oorlog niet onbelangrijk is versterkt.

Wij doelen daarmede niet in de eerste plaats op de mogelijkheid, dat bij de vredesonderhandelingen ook het herstel van de wereldlijke macht van den Paus aan de orde kan komen. Kans daarop is er zeker, vooral wanneer de centrale Mogendheden de overwinning behalen, want de afval van den ontrouwen bondgenoot Italië kon wel niet gevoelliger gestraft worden dan door den Paus weer in het bezit te stellen van den vroegeren Kerkelijken Staat met Rome als hoofdstad. Ook vergete men niet, dat de streng Roomsche Keizer van Oostenrijk steeds met leede oogen gezien heeft, hoe het Huis van Savoye zijn meester heeft gemaakt van Rome, en daarom zelf nooit een voetstap in Rome heeft willen zetten. Daarbij komt, dat zelfs van Protestantische zijde wel stemmen zijn opgegaan, die voor een herstel van de wereldlijke macht van den Paus pleiten, omdat hij zoo alleen als hoofd van de Roomsche Kerk zijn onafhankelijke positie tegenover alle invloeden van buiten kan bewaren en zijn wereld-historische roeping tegenover de volkeren kan vervullen. Maar al achten we onzerzijds heel deze aanspraak van den Paus, als Hoofd der Roomsche Kerk, op wereldlijke heerschappij lijnrecht in strijd met het woord van Christus: Mijn Koninkrijk is niet van deze wereld, toch gelooven we niet, dat herstel van de wereldlijke heerschappij de machtspositie van den Paus belangrijk versterken zou. De historie heeft genoegzaam geleerd, dat deze wereldlijke macht van den Paus aan het Protestantisme in het algemeen weinig schade heeft toegebracht: eer zou men kunnen zeggen, dat het zedelijk prestige van de Pausen, nadat de Kerkelijke Staat hun ontnomen is, meer gerezen is dan gedaald. Gevaar zou deze wereldlijke heerschappij alleen kunnen opleveren voor de Protestantische missiën in Rome, want de wijze waarop de tegenwoordige Paus zich nog pas over deze Evangelische Kerken binnen Rome uitliet, voorspelt weinig goeds voor deze Kerken, wanneer de wereldlijke oppermacht in handen van den Paus kwam. Maar het is kwalijk denkbaar, dat een Protestantisch vorst als de Keizer van Duitschland tot

herstel van deze wereldlijke heerschappij van den Paus te Rome zou medewerken, wanneer niet vooraf afdoende waarborgen waren gegeven, dat de vrijheid van religie zou gehandhaafd blijven.

Niet in het mogelijk herstel van de wereldlijke heerschappij van den Paus na dezen oorlog schuilt dus het gevaar, maar wel hierin, dat de Paus in dezen oorlog is opgetreden, gelijk de roomsche bladen het uitdrukken, als Leermester der volkeren om in naam van Christus hun de beginselen van recht en gerechtigheid te verkondigen en op herstel van den vrede aan te dringen. Al is zijn pogen om tijdens het Kerstfeest van verleden jaar een wapenstilstand te verkrijgen, mislukt, toch was die bede zelf een nobele daad, die hem de sympathie aller harten won; en zijn verzoek om de zwaar verminkte gevangenen uit te wisselen, heeft wel degelijk succes gehad. Zoo hoog steeg dan ook de positie van den Paus, dat twee in meerderheid Protestantische landen, die dusver geen vertegenwoordiger bij den Pauselijken stoel hadden, zich nu gehaast hebben buitengewone gezanten naar het Vaticaan te zenden. En niet weinigen meenen, dat de Paus, die als onzijdige macht boven en buiten de volkeren staat, de meest geschikte persoon zal wezen om het initiatief voor de vredesonderhandelingen te nemen.

Nu denken we er niet aan, uit Protestantsche bekrompenheid aan den Paus deze rol van vredesdichter te misgunnen. De dagen, dat men in den Paus de incarnatie zag van den Antichrist, zijn allang voorbij, en in het goedkoop antipapisme, dat nog altoos in zekere kringen der Hervormde Kerk opgeld doet, schuilt voor ons geen kracht. Aan het relletje, dat men op touw zette, toen onze Regeering besloot een buitengewoon gezant naar den Paus te zenden, deden we dan ook niet mee. Al protesteerden we even bestlist als onze vaderen tegen alle creatuurvergoding en werkelijkheid in de Roomsche Kerk, toch erkennen we, dat in haar nog altoos een belangrijk deel van de Christelijke Kerk wordt gevonden, en zijn we zelfs niet blind voor het vele goede, waarop deze Kerk roemen mag, zoals haar werken van barmhartigheid, haar strijd tegen ongelof en socialisme, haar verdediging van de Christelijke waarheid. En evenzoo, al verzetten we ons niet minder krachtig dan onze Reformators tegen het aangematigd gezag van den Paus als stedehouder van Christus, toch kunnen we het dankbaar waardeeren, wanneer hij, die als hoofd der Roomsche Kerk over zoo grooten invloed beschikt, dien invloed gebruikt om voor herstel van den vrede bij de volkeren en regeeringen te pleiten.

Zelfs aanzelen we niet nog verder te gaan, en te erkennen, dat de Roomsche Kerk in dezen oorlog in menig opzicht een beschamend voorbeeld aan de Protestantische Kerken heeft gegeven. Terwijl de toch al zoo zwakke band, die deze Protestantische Kerken verbond, terstond bij het uitbreken van dezen oorlog, verscheurd werd, bleef de Roomsche Kerk haar eenheid bewaren en staat ze als wereldkerk buiten en boven den gevoerden strijd. En terwijl van de Protestantische Kerken slechts een enkele Synode in een neutraal land, een vermaning tot de oorlogvoerende volkeren liet uitgaan, om hun bloedig spel te staken, maar van een machtige, heel het Protestantisme omvattende actie tot herstel van den vrede geen sprake was, legt de Kerk van Rome door haar Hoofd al het gewicht van haar getuigenis ten bate van den vrede, voor de conscientie der volkeren neer. Wie in later tijd de historie van dezen oorlog beschrijven zal, zal de eerepalm aan de Roomsche Kerk toereiken voor wat zij deed om aan het schrijnende leed der menscheit een eind te maken of de gevolgen daarvan te verzachten, maar van het Protestantisme zal hij zwijgen, of alleen een klacht aanheffen over wat dit hopeloos verdeelde Protestantisme machteloos of onwillig was om te doen.

Wat de diepere oorzaak van dit verschijnsel is, zullen we in een volgend artikel uiteenzetten. Thans was het er ons alleen om te doen, het feit zelf te constateren, dat de houding door den Paus in dezen oorlog aangenomen, ongetwijfeld het zedelijk prestige van de Roomsche Kerk bij de volkeren van Europa niet weinig heeft versterkt.

Profanie.

Het stuit telkens weer, hoe men in liberale bladen een spelen vindt met het heilige, dat soms aan profanie denken doet.

Zoo komt nu weer in een correspondentie uit Antwerpen in de Nieuwe Rotterdammer van Dinsdag 30 November, ochtendblad, de uitdrukking voor: „Zij (d.w.z. de Antwerpse onderwijzers) gaven van 1894 af een maandblad uit, dat geestelijke en stofelijke vakbelangen behartigde: Ons woord, — en dat woord is vleesch geworden!“ (de cursivering is van ons).

Het Woord is vleesch geworden, is de heilige uitdrukking waarmee de Apostel Johannes het wonderlijke mysterie van den Kerstnacht ons verklaart. Het is in zijn sublimen eenvoud het heerlijkste en het diepste wat over het Kindeke van Bethlehem ons is geopenbaard. Het is daarom door heel de Christelijke Kerk altoos in aanbidding op de lippen genomen.

En hier wordt dit heilige woord misbruikt op de meest profane wijze, om het succes aan te duiden van een onderwijzersbladje, dat toevallig den titel draagt van Ons woord!

Voelt een redactie als van de Nieuwe Rotterdammer niet, hoe ze door een dergelijke geestigheid (!) in haar kolommen op te nemen, aan elk Christen ergernis geeft?

Afnemend getal der theologische studenten.

Naar aanleiding van de opmerking door Prof. Fabius en Mr. de Vries in den Gemeenteraad gemaakt, dat het aantal theologische studenten aan de gemeentelijke Universiteit te Amsterdam „verloopt“, waarom ze zelfs op opheffing van deze theologische faculteit aandrongen, heeft Prof. Dr. H. A. van Bakel, buitengewoon hoogleraar in de Theologie aan de gemeentelijke Universiteit, in de Hervorming een statistiek gepubliceerd, loopende over de laatste 10 jaren, waarin hij voor elk jaar aangeeft hoe groot het getal was van de voor 't eerst ingeschreven theologen en hoeveel het totaal getal van de theologische studenten bedroeg, om daarmee aan te toonen, vooreerst dat de achteruitgang een algemeen verschijnsel was, en ten tweede dat betrekkelijk genomen de theologische faculteit van de gemeentelijke Universiteit te Amsterdam nog 't minst te klagen had, ja zelfs op zekeren vooruitgang in dit laatste jaar wijzen kon.

Nu willen we in dit geding tusschen de heeren Fabius, de Vries en van Bakel ons niet mengen. Chacun prêche pour sa paroisse en 't is volkomen te begrijpen, dat Prof. van Bakel een poging waagde om zijn bedreigde Theologische faculteit in 't leven te behouden.

Van meer belang is de statistiek zelf, omdat ze doet zien, hoe sterk bij de Rijksoverheid de afname van het aantal theologische studenten is. We nemen deze statistiek daarom hier over:

Voor 't eerst ingeschreven.					
	A'dam (G.-U.)	Leid.	Utr.	Gronin- gen	Kam- pen V.-U.
06-07	6	13	47	8	3
07-08	5	19	46	9	10
08-09	14	17	44	9	6
09-10	6	16	32	10	6
10-11	5	11	39	10	5
11-12	7	10	23	6	10
12-13	9	24	18	10	12
13-14	9	8	24	3	13
14-15	5	9	26	3	10
15-16	5	10	12	7	4

Geheele aantal ingeschreven.					
	A'dam (G.-U.)	Leid.	Utr.	Gronin- gen	Kam- pen V.-U.
06-07	19	74	200	41	44
07-08	18	81	196	36	44
08-09	17	79	183	33	38
09-10	23	84	166	33	30
10-11	26	82	164	33	27
11-12	22	71	155	34	27
12-13	16	80	120	34	33
13-14	19	71	114	31	40
14-15	15	63	110	22	45
15-16	20	47	78	20	39

Het feit, dat in Leiden in tien jaar tijds het aantal theologen terugliep van 74 op 47, te Utrecht van 200 op 78, en te Groningen van 41 op 20, toont wel, hoe ernstig het gevaar is, dat de Hervormde Kerk bedreigt. Amsterdam's Gemeentelijke Universiteit bleef ongeveer op hetzelfde getal staan, maar voor de Hervormde Kerk baat dit niet, omdat de studenten, die hier studeren, niet naar de Hervormde Kerk beroepbaar zijn. Wat onze Gereformeerde Kerken betreft, is het gevaar zeker niet zoo groot; neemt men het aantal theologen aan de Vrije Universiteit en de Theologische School saam, dan is er in deze tien jaren zelfs een vermeerdering van 65 tot 72, terwijl het laatste jaar toevallig voor de Vrije Universiteit en voor de Theologische School bijzonder slecht was. Een verschijnsel, dat toevallig in dezelfde mate zich te Utrecht voordeed, waar het aantal nieuw ingeschreven theologen plotseling van 26 op 12 daalde. Waaraan dit toe te schrijven is, valt moeilijk te zeggen. Voor de Vrije Universiteit en de Theologische School toonen deze cijfers wel, hoe er telkens zekere schommeling val waar te nemen, zoodat uit de teruggang van één jaar nog allerminst een conclusie valt te trekken.

Er is in elk geval geen enkele reden om te meenen, gelijk onlangs een lezer van ons blad ons voorstelde, dat de predikantennoed onzer Kerken terstond verholpen zou kunnen worden, wanneer we maar bereid waren evenals de Hervormde Kerk Staats-traktamenten te aanvaarden. Uit deze statistiek zou eer het omgekeerde zijn af te leiden. Indien het aantal theologen aan de Rijksoverheid in den loop van de laatste tien jaar beneden de helft daalde, dan blijkt daaruit wel, hoe weinig begeerte er tot het predikambt in de Hervormde Kerk trots haar Staatstraktamenten bestaat.

Dat de cijfers, die Prof. van Bakel in deze statistiek op gaf voor de theologische studenten aan de Vrije Universiteit zeer belangrijk afwijken van de officiële opgaven, telken jare door den Rector der Vrije Universiteit in de Annales Academici gegeven, en wel ten nadele van de Vrije Universiteit is blijkaar daaraan te wijten, of dat Prof. van Bakel meent, dat deze officiële cijfers niet te vertrouwen zijn, of omdat ze berusten op een anderen maatstaf dan aan de Rijksoverheid voor het student zijn wordt aangelegd, waarom deze cijfers voor een vergelijkende statistiek niet gebruikt konden worden. In hoeverre dit standpunt juist is en of de door Prof. van Bakel gegeven cijfers nu metterdaad aan de werkelijkheid beantwoorden, zullen we een volgend maal zien.

De kinderen des Verbonds.

Zoo bleek uit de Heilige Schrift, hoe nauw het verband is, dat Gods Woord zelf legt tusschen den doop en de genade, die daardoor wordt afgebeeld en verzegeld. Zeker maakt de Schrift tusschen het uitwendige teeken en de beteekende zaak onderscheid. Ze doet dat enerzijds om af te weren elke gedachte, alsof de Dienaar de geestelijke genade ons zou kunnen schenken. Daarom zegt Johannes de Dooper:

„Ik doop u wel met water, maar die na mij komt, zal u doopen met den Heiligen Geest“ (Matth. 3 : 31) en wat Johannes hier van zich zelf getuigt, heeft ook elk Dienaar aangaande zich zelf te belijden. Christus is het alleen, die den inwendigen doop met den Heiligen Geest ons schenkt. En evenzeer doet de Heilige Schrift dit, om elk valsch vertrouwen op het uitwendige teeken bij de hypocrieten af te snijden. Daarom zegt de Apostel Petrus, dat niet de doop, die alleen een uitwendige afwassing is van de vuilheid des lichaams, maar die de vraag is om een goed geweten tot God, door de opstanding van Christus Jezus ons behoudt (1 Petrus 3 : 11). Maar waar de Schrift zoo tot afwering van elk misverstand beide, het uitwendige waterbad en de geestelijke genade, die alleen door Christus geschonken en alleen door de geloovigen ontvangen wordt, onderscheidt, bindt ze beide tegelijk zeer nauw saam omdat, gelijk Calvin het uitdrukt, naar de instelling van Christus het teeken en de beteekende zaak nooit gescheiden mogen worden en Christus aan de zijnen waarlijk schenkt, wat Hij door het uitwendige teeken hun afbeeldt en verzegelt. Zonder dat zou de doop geen sacrament zijn.

Welke nu deze genade is, die door den doop ons beteekend en verzegeld wordt, bleek uit de klare uitspraken der Heilige Schrift, die voor geen tweeërlei uitlegging vatbaar zijn, duidelijk genoeg. Tweeërlei genade wordt door den Doop ons betee-kend en verzegeld: vooreerst de afwassing onzer zonden door Christus' bloed, of zonder beelddraak, de vergeving van onze schuld om het offer door Christus aan het kruis gebracht; en ten tweede de wedergeboorte door den Heiligen Geest, waardoor we in Christus worden ingelijfd en de vernieuwing des levens deelachtig worden. Beiden wel-daden van het genadeverbond, waardoor de toegang tot het Koninkrijk der hemelen ons ontsloten wordt en die onze Catechismus kort samenvat door te zeggen, dat de doop ons afbeeldt en bezegelt de afwas-sching onzer zonden door Christus' bloed en Geest.

Toch is hiermede de rijke betekenis van den doop nog niet uitgeput, want onze Gereformeerde Kerk heeft terecht aan den doop nog twee andere betekenissen verbonden, die evenzeer aan de Heilige Schrift zijn ontleend en waarop ten slotte hier nog moet gewezen worden.

De eerste is, dat de doop ook een teeken en zegel is van onze inlijving in de Christelijke gemeente. Dat dit metterdaad zoo is, blijkt uit hetgeen de Apostel Paulus zegt in 1 Cor. 12:13, waar hij verklaart, dat „wij allen door éénen Geest tot één lichaam gedoopt zijn“. In welken zin dit bedoeld is, kan niet twijfelachtig zijn. Dat hier geen sprake is van de uitwendige Kerk blijkt uit het verband onmiddellijk. De Apostel laat voorafgaan, dat gelijk het lichaam, hoewel het vele leden heeft, maar één lichaam is en al deze leden één lichaam vormen, het zoo ook is met het lichaam van Christus, dat hoewel het uit vele leden bestaat, toch evenzeer maar één lichaam is. Dat hier nu niet van de uitwendige Kerk, maar van het geestelijk lichaam van Christus sprake is, is dus buiten kijf. Heel het betoog van den Apostel, dat daarna volgt, dat we als leden van het één lichaam van Christus verplicht zijn elken ander te helpen en te dienen, wijst dit uit. Tot bewijs nu van deze eenigheid van de leden van Christus' lichaam beroept de Apostel zich op de beide Sacramenten, die alle geloovigen ontvangen hebben, nl. den Doop en het Avondmaal. Wat het Avondmaal betreft, zegt hij dat wij allen tot éénen Geest gedrenkt zijn, wat, gelijk onze Kanteekenen zeggen, ziet op den éénen drinkbeker, waaruit we bij het Avondmaal allen drinken en waarin de eenheid van Christus' lichaam uitkomt, gelijk de Apostel in 1 Cor. 10 : 17 van het brood des Avondmaals zegt: „want één brood is het, zoo zijn wij velen één lichaam, dewijl wij allen eens broods deelachtig worden“. En geheel in dien zelfden geest zegt de Apostel nu ook van den Doop, dat wij allen door éénen Geest tot één lichaam gedoopt worden, wat beteekent, gelijk onze Kanteekenen verklaren, dat wij door den doop, welke het bad der wedergeboorte is, in de gemeente van Christus worden ingelijfd, door den Heiligen Geest, die de Geest der wedergeboorte is. Tot tweemaal toe wordt dus door onze Kanteekenen met nadruk er op gewezen, dat deze inlijving in Christus' lichaam geschiedt door de wedergeboorte. Eerst daardoor worden we een lid van Christus' lichaam. En deze wedergeboorte, die door den Heiligen Geest wordt gewerkt, wordt ons nu beteekend en verzegeld door den doop als het bad der wedergeboorte. De inlijving in Christus gemeente, die de doop ons verzegelt, staat dus niet los en op zich zelf naast de wedergeboorte, maar het een vloeit noodzakelijk uit het ander voort. Wie wedergeboren is, is tegelijk een lidmaat van Christus' lichaam. En daarom is de doop, die het bad der wedergeboorte is, ook tegelijk het teeken en zegel van onze inlijving in Christus' gemeente. Gelijk de Psalmist in Psalm 87 als profetie van het Sion des nieuwen verbonds voor-zegt: „ziet, de Filistijn en de Tyrer met den Moor, deze is aldaar geboren en van Sion zal gezegd worden: die en die is daarin geboren; en de Allerhoogste zelf zal hen bevestigen“. Om burger van Sion te worden, moet men eerst in Sion geboren zijn.

Minder gemakkelijk is het daarentegen in te zien, waarom ook de tweede betekenis, die onze Gereformeerde Kerk aan den doop hecht, nl. dat de doop het teeken en zegel is van onze aanneming tot kinderen van God, uit den doop zelf voortvloeit, aangezien de Heilige Schrift geen rechtstreeksche uitspraak bevat, waarin deze

„Ik, J. C. R. HERSTEL IN KERK DER W. KIRCHHOFF. Dit pas v. MANN, pred. UTRICHT, is mij hier be-ding en zal, zijn beurt g. de DOLANT. De, naar zinghe hoo-PLAATS, die voor min b-veklaring n-geklukig gek-boven dit w-Moge de-neer hij on-boek geeft, l-ukkigen zit-thans voor z-Deze tiel-DE NEDERL-NIGENTIENDE-en wel ond-en duidelijk-den inhoud. Van dien-andere zin-aan geeft: „meester“. Sch-STRIJN in dit-eindpunt, beg-Na wat D-REVEL EN I-de SCHEDING-kerkherstel e-buitenvallel-tweeden, in-KERK gevoere-zelf ook, de-eww, op ni-een einde gek-As termin-den door hem-MANN het ja-SEPARATIE, h-Haagse He-de-NEDERLAN-ultrak. Het a-GROEN VAN E-richtte „Aan-lan“. Als termin-hij dan het ja-tusschen de Kerkeraad, na de attestatie, DOLANTIE.

„De strijd-MANN op p. 7-gevoerd, cono-sche Gemeen-holwer van h-Toch verhar-in zijn verhaal

aanneming tot kinderen Gods met zoo vele woorden met den doop in verband gebracht wordt. Toch kan er wel geen twijfel over bestaan, dat onze Gereformeerde Kerk volkomen terecht ook deze weldaad met den doop zeer nauw verbonden heeft, wanneer zij blijft in haar Doopsformulier God dankt, dat Hij ons tot Zijne kinderen heeft aangenomen en ons dat met den Heiligen Doop bezegelt en bekrachtigt. Vooreerst toch is het onmogelijk, dat we door Christus' bloed gewassen en door den Heiligen Geest tot lidmaten van Christus zouden gemaakt zijn, wanneer daaraan niet vooraf was gegaan de aanneming tot het kindschap Gods. Deze aanneming tot het kindschap Gods is toch, gelijk Calvijn terecht opmerkt, de grondweldaad, waarop al deze andere weldaden rusten. Van God den Vader immers gaat het werk der genade uit, doordat Hij ons naar Zijn eeuwig welbehagen tot Zijne kinderen aanneemt. Door den Zoon werden we dan gewassen van onze zonden door Zijn bloed. En door den Heiligen Geest werden we daarna wedergeboren en in Christus' lichaam ingelijfd. Dit drievoudig snoer kan niet verbroken worden. Het werk van den Vader, van den Zoon en van den Heiligen Geest mag daarom nooit van elkaar gescheiden worden. Indien de H. Schrift en het wasschen van onze zonden door het bloed van Christus en de wedergeboorte door den Heiligen Geest met den doop in verband brengt, dan kan ook de aanneming tot kinderen door God den Vader, die daaraan voorafgaat, niet van den doop worden gescheiden. Immers, en dit is de diepste Schriftuurlijke grond voor deze Gereformeerde opvatting van den doop, we worden gedoopt, niet alleen in den naam des Zoons en des Heiligen Geestes, maar eveneens en zelfs in de eerste plaats in den naam des Vaders. Door den doop worden we dus in waarachtige gemeenschap gebracht met God den Vader, zoals Hij zich openbaart heeft tot onze zaligheid, en deze gemeenschap is geen andere, dan dat Hij onze Vader om Christus' wil zijn en ons tot Zijne kinderen aanneemt. Daarom zegt ons Doopsformulier, dat wanneer we in den naam des Vaders gedoopt worden, God de Vader ons betuigt en verzegelt, dat Hij ons tot Zijne kinderen en erigenamen aanneemt en daarom van alle goeden verzorgen en alle leed van ons weren of ten onzen beste keeren wil. Hiermede is de betekenis van den doop, naar we meenen, volledig uiteengezet. Het zal thans verstaan worden, waarom die betekenis niet juist kon worden weergegeven dan door het korte woord, waarmede Christus het bevel gaf om te doopen: 'doop hen in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes'. In deze woorden ligt alles opgesloten, en de aanneming tot kinderen Gods, en de afwasching door Christus' bloed en de wedergeboorte door den Heiligen Geest, waardoor we in Christus' lichaam worden ingelijfd. En de vraag blijft thans alleen nog over, hoe we dit bij den doop onzer kinderen hebben te verstaan.

DR. H. H. K.

Leestafel.

J. J. C. RULLMANN. DE STRIJD VOOR KERKERHERSTEL IN DE NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK DER NEGENTIENDE EEUW. — Amsterdam W. Kluwer.

Dit pas verschenen boek van Dr. J. J. C. RULLMANN, predikant der Gereformeerde Kerk van Utrecht, is een vervolg op zijn vroeger door mij hier besproken boek REVEL EN AFSCHEIDING en zal, naar de schrijver zich voornemt, op zijn beurt gevolgd worden door een boek over de DOELANTIE.

De, naar het ook mij voorkwam, nog al opzichtige hoofdtitel: EEN NADEL IN DE HEILIGE PLAATS, die boven het eerste boek stond en voor min bijbelvaste lezers een nog al brede verklaring noodig had, is als bijzaak minder gelukkig gekozen, zoals de auteur nu zelf zegt, boven dit tweede boek weggeleten.

Moge de heer RULLMANN er in slagen, wanneer hij ons in het volgende jaar zijn derde boek geeft, voor alle drie samen een even gelukkig titel te vinden als die, welke hij thans voor zijn tweede koos.

Dit titel: DE STRIJD VOOR KERKERHERSTEL IN DE NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK DER NEGENTIENDE EEUW is mederdaad allereerst juist, en wel omdat hij op het beste gezicht klaar en duidelijk is en daarbij volkomen past op den inhoud.

Van dien inhoud toch geldt, zij het nog in anderen zin dan die welke men er gewoonlijk aan geeft: van de beperking toont zich den lezer. Scherp toch is de geschiedenis van den Strijd in dit boek, zowel naar uitgang als eindpunt, begrensd.

Na wat Dr. RULLMANN reeds in zijn boek: REVEL EN AFSCHEIDING gegeven had, moest de SCHEDING als resultaat van den strijd voor kerkerherstel er buiten vallen. Evenzo moest er buiten vallen de DOELANTIE als resultaat van den strijd in de NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK gevoerde strijd voor kerkerherstel en van zelf ook, de daar, na de DOELANTIE, in onze eeuw, op nieuw uitgebroken en nog niet tot een einde gekomen, strijd voor kerkerherstel.

Als terminus a quo of als aanvangpunt van den door hem beschreven Strijd noemt RULLMANN het jaar 1843. Het jaar waarin, na de Separatie, met het tweede altes der zeven Haagse Heeren, de strijd voor kerkerherstel in de NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK opnieuw uitbrak. Het adres, dat, evenals het eerste, door GROEN VAN PRINSTERER opgesteld was en zich richtte «Aan de Hervormde Gemeente in Nederland».

Als terminus ad quem, of eindpunt, neemt hij dan het jaar 1896 waarin het conflict ontstond tusschen de Synode en den Amsterdamschen Kerkeraad, naar aanleiding van de attesten en de attestatie, en welk conflict uitliep op de DOELANTIE.

«De strijd voor kerkerherstel», schrijft RULLMANN op p. 74, sinds 1843 alom in den lande gevoerd, concentreerde zich in de Amsterdamsche Gemeente, wier Kerkeraad destijds een holwerk van het conservatisme was».

Toch verhindert hem dit niet, al valt ook in zijn verhaal het accent op de Amsterdamsche

Gemeente, tevens van dien strijd buiten AMSTERDAM te verhalen.

Dit blijkt dan ook reeds uit de partitie van het boek in tien hoofdstukken waarvan ik hier, mede om zijn inhoud nader te doen kennen, de opschriften geef.

Hoofdstuk I. De Formulierkwestie. II. De Christelijke Vrienden. III. De kwestie-Meyboom. IV. De Nachtschool. V. De kwestie-Zaalberg. VI. De Gereformeerde Partij. VII. De Aannemingskwestie. VIII. Het Conflict. IX. De Beheerskwestie en X. De Geschorsten.

Aan dit tiental hoofdstukken is een AANHANGSEL toegevoegd waarin de afzetting van Dr. WITTEVEN te ERMELOO, van Dr. KOCKEN te MOERDIJK, en de schorsing van Dr. OBERMAN te OMNEN worden verhaald.

Dr. RULLMANN spreekt in zijn Z. S. waarmede zijn boek opent, van wat hij daarin beschrijft als «historische schetsjes».

Metterdaad mogen de onderdelen van elk der tien hoofdstukken, om hun kortheid, den naam van «schetsjes» dragen, maar deze kortheid schiedt allerminst aan de duidelijkheid.

De auteur toch heeft, door nauwgezette studie te maken der oorkonden van een, door hem zelf grootendeels niet doorleefd verleden, zich in dat verleden zoo ingewerkt, dat het in zijn geheel voor hem is gaan leven, en zoo vermogen zijn vluchtige teekeningen dat verleden te doen zien. Toch is het in zijn boek niet enkel «beelding», maar moet hij zijn lezers, waar het noodig is, door ze met een enkel woord te zeggen wat er achter zit, hetgeen ze zien ook begrijpen. Zoo, om iets te noemen, waar hij teekent het anderszins van Dr. COSTA dan van GROEN tegenover de Formulieren.

Hij doet dit in zijn laatste schets van het eerste hoofdstuk, welke schets betiteld is: «Een veeljarig misverstand». Daar zegt hij dan op het einde: «Tegenover Groen en de zijnen, die van de Kerkelijke ambtsdragers niets anders vroegen dan wat zij volgens hun vrijwillig aangenomen plicht moesten doen, had de Costa dan ook bepaald ongelijk».

«En vergetende, dat kerkbederf geen ziekte, maar wond is, heeft hij door zijn gestelling verward en medisch een kerkelijk richtingsverschil in het leven geroepen, dat noodlottig zou worden voor heel den kerkrechtelijken en politiek strijd der negentiende eeuw».

«En zoo werd het misverstand van 1843 een veeljarig misverstand, p. 37».

De strijd in dit boek geschetst, is slechts door enkelen van de thans levenden van het begin af meegemaakt.

Van dien strijd, aan de andere en jongere tijdsgemootten onder ons volk, door hem niet alleen te tekenen in zijn uitwendig gebeuren, een voorstelling te geven, maar ook, door de oorzaken, die er in werkten te doen uitkomen, een bevestiging bij te brengen, — is de dubbele taak, die RULLMANN zich bij zijn gestel heeft.

«Taak, die hij, naar het mij voorkomt, niet zijn boek kan vervullen. Dit, met eerbiedwaardige zaakkennis geschreven boek, toont, bevestigend, zoo door zijn verzorgden en toch lossen stijl, als door de omstandigheid, dat de auteur er zich in onthoudt heeft van aantekeningen en breedvoerige aanhalingen, aan de omissie vereischten van een volksboek».

Daarbij komt, dat het door RULLMANN als Gereformeerde, meeleven in en meeleven voor den Strijd die in het verleden voor Kerkerherstel is gevoerd, aan dit zijn boek een groote bekoring bijzet.

Laat mij er nog bij vertellen, dat het geïllustreerd is met meer dan 25 portretten van personen, die er in voorkomen, en wel uit den tijd toen zij nog stonden in al de volheid hunner mannelijke kracht.

En ook, dat een nauwkeurig register van personen en zaken het opslaan vergemakkelijkt. Moge het Dr. RULLMANN gegeven zijn, in het komende jaar met de DOELANTIE, waarvan de geschiedenis, heel nog niet, althans niet geheel, is beschreven, zijn trilogie te voltooien.

Z. Dr. G. WISSE, DOE DAT TOT DAT HET KOMT. EEN PRAKTIJK VERHANDELING OVER HET DOORVUCHTIG AVONDMAAL. Tweede druk. Uitgave van E. J. Bosch. Jhm. Nijverdal 1915.

Van dezen tweede druk van Dr. Wisse's, in eersten druk reeds vroeger hier door mij besproken Avondmaalsboek, had de Uitgever de beleefdheid onze redactie een gebonden recensie-exemplaar toe te zenden.

Dit exemplaar, met zijn in het goud gezetten hoofdtitel en zijn reproductie van LEONARDO DA VINCI'S AVONDMAAL, op de voorzijde; zijn in gouden letters gedruken naam en titel op den rug van den stemmig-grijzen band, is een sieraad van boekbinderskunst.

Het boek zelf is gedrukt op stevig papier met een duidelijke letter.

De heer E. J. BOSCH, JHM. te NIJVERDAL heeft eer van deze zijn uitgave.

Over den inhoud van dit boek kan ik, na mijn vroegere bespreking, kort zijn, en dat te meer wij in dezen tweede druk door den schrijver geen aanmerkelijke wijzigingen zijn aangebracht. Zoals ik reeds vroeger mededeelde is de beoelving van dit geschrift, niet zoo zeer om de leer, dan wel om over het gebruik des Avondmaals eenige wenken te geven. Vandaar de ondertitel: «praktijk verhandeling».

Als zodanig kan het aan de rechte Avondmaalspraktijk in onze Kerken zeker ten goede komen en kan ik de lezing er van zoowel aan de Ambtsdragers als aan andere Gemeentelieden aanbevelen. Met groote terheid geschreven, geeft het uittienende wenken.

Het waarschuwt tegen een lichtvaardig en onwaardig toegen tot, maar maant, op voldoende gronden, ook af van een misverstand berispend, al te scrupuleus wegblijven van het Sacrament der «geestelijke Voeding».

Ook zijn de lijnen hier, zoo objectief als subjectief, zuiver getrokken.

3. KINDERBOEKEN. De Uitgever C. F. CALLENDACH te NOKKUM, rondt ons ook ditmaal een compleet stel zijner najaztsuitgave van Kinderboeken.

Het zijn er niet minder dan 41. Allereerst bestemd voor onderricht op de Zondagschool, zullen zij, fleurig en klaar als zij er uitzien, ook in den huiselijken kring door de kinderen gaarne ontvangen en, bij hun echt kinderlijken inhoud, met geout worden gelezen.

Het is lectuur, die men, als Christen, aan kinderen in handen kan geven. Daar zijn onder de bekende als: GEDRUKTE: DE JONGE POTTEN-ROOPIAN en DE VERLOREN SCHULDEKENTNIS; VERHORST'S GROOTMOEDER VERGEE; HOOGENBEEK'S BAAS KLAAS en DE TIERMANN VAN NIMES, die, doordat zij nu in ten of tien druk verschijnen, wel bijken gewild te zijn. Maar ook de minder- of todenver geel bekende als: HOOGENBEEK'S DE SEELMANT; V. D. MANT'S GUSTA NORMAN; S. J. LOONEN-BRUTEL DE LA RIVIERE'S HANNA'S KERKSTREEK en HET VERLOREN GEVONDEN, zijn als kinderboeken wel geslaagd.

Er is proza en ook poëzie bij.

Onder de laatste v. WICK'S derde Bloem-

LEZING UIT DE KERSTLIEDEREN; OOM JAN'S KUKJES IN HET ROND en VAN HIER EN DAAR. G.

Officieele Berichten.

Vrije Universiteit.

Men schrijft ons uit Maassluis: De actie door het comité Maassluis, Schiedam, Vlaardingen e.a. wordt hier met toewijding voortgezet. Deze week werd in de Gereformeerde kerk een samenkomst gehouden, waarin Dr. H. Kaajan, van Rotterdam, het hoog belang der Vrije Universiteit bleefte.

Tot grondslag zijner bespreking was Gen. 1:1 aangegeven als het credo dezer stichting. Immers zij belijdt tegen den atheïsme en antitheïsme dat er een God is, die hemel en aarde uit niet voortbracht. Stelt de V. U. zich daarmee tegen het pantheïsme, ook de evolutieeler wordt door haar krachtig tegengestaan. Wordt door de Vrije Universiteit het onderscheid tusschen hemel en aarde niet uit het oog verloren, toch wordt gewaakt tegen een vals spirituaïsme. Heel de schepping diene tot Gods ere, en daarom mag niet gerust voor bij de faculteiten, die thans reeds aan de Vrije Universiteit te vinden zijn, ook een Medische- en Wis- en Natuurkundige faculteit kan worden gevoegd.

Eindelijk geeft de studie, waaraan Gods Woord ten grondslag ligt en tevens tot richtsnoer dient, de zekerheid des geloofs en staat daarom rustig en gerust tegenover de vraagsoede wetenschap onzer dagen. Zulk een universiteit die fier de belijdenis omhoog heft, heeft recht op onze voorbode, heeft recht op onze gaven, maar ook verplicht ons, onze zonen, die den Heere willen dienen in de beoefening der wetenschap, aan deze Vrije Universiteit te doen inschrijven. Met groote belangstelling werd dit krachtig pleidooi voor de zoo geliefde stichting aangehoord, en wanneer straks de leden van het comité hun bezoeken brengen om de contribuanten te bewegen hunne jaarlijksche bijdragen te verhoogen en anderen uit te noodigen als lid of begunstiger toe te treden, zullen de vruchten niet uitblijven.

Kort verslag van de vergadering der Klasse Axel der Geref. Kerken, op 7 October 1915 te Schoonhede.

I. De voorzitter der roepende Kerk van Terneuzen, Dr. J. F. van Hulstijn, opent de vergadering op de gebruikelijke wijze.

II. De credentie-brieven worden nagelien. Alle Kerken zijn vertegenwoordigd, alleen de Kerk van Z. niet overeenkomstig Art. 41 D.K.O. Besloten wordt aan haar Dienaar des Woords een schrijven van afkeuring te zenden over zijn absentie.

Een Kerk heeft een instructie. III. Het moderamen wordt aldus samengezet: Dr. J. F. van Hulstijn, praeses; Dr. H. van der Wal, scriba; Dr. J. H. Lammertsma, assessor.

IV. De Praeses roept Dr. H. Brouwer van Sch. een hartelijk welkom toe. De Assessor feliciteert Dr. Hulstijn met de roeping naar Mid. delstum en drukt als tolk van de klasse zijn spijt uit, dat hij gemeend heeft die roeping te moeten opvolgen.

V. De notulen worden gelezen en onveranderd vastgesteld.

VI. De Praeses deelt mede, dat Dr. H. Janssen als veldprediker 3e divisie-staf aan de roepende Kerk toegang tot de klasse heeft gevraagd, wanneer aan de orde zal worden gesteld de bespreking van de plannen betreffende den geestelijken arbeid onder de militairen in Z.-Vlaanderen.

De klasse heeft tegen zijn toelating in die hoedanigheid bij de behandeling van dat punt geen bezwaar.

VII. Ingekomen stukken: a. een schrijven van het curatorium der Theol. School inzake gedaan verzoek, wordt voor kennisgeving aangenomen.

b. een verzoek van Dr. Pl. v. A. te A. wordt besloten bijgevoegd toe te staan als ten vorigen jare.

c. een noodkreet van het bestuur van het tijdelijk Mil. Tehuis te F. zal worden behandeld bij de militaire zaken.

VIII. Behandeling van Art. 41, D.K.O.

Axel vraagt 4 vacature-beurten; toegestaan. Hoek vraagt en ontvangt advies in een zaak. Daar er bij het doen van belijdenis geen uniformiteit blijkt te zijn in de Kerken der klasse, wanneer personen, die in het openbaar belijdenis deden in een genootschap, tot ons overkomen, wordt als Commissie van onderzoek, oordeel en advies aangewezen: D. D. H. Brouwer en H. Z. de Mildt en onderling F. Dieleman uit Axel. Een vraag van Schoonhede, bij instructie bekend gemaakt, wordt beantwoord.

Neuzen vraagt geen consulent. De klasse wijst Dr. van der Wal aan. Deze bedankt. Daarna wordt Dr. Lammertsma aangewezen. Ook deze bedankt. Eveneens D. D. Brouwer en de Mildt. Neuzen ontvangt geen consulent.

IX. De militaire zaken worden aan de orde gesteld. De volgende ragen van Axel worden, na levendige bespreking, beantwoord:

1e. Acht de klasse de geestelijke bearbeiding der militairen in Oostelijk Zeeuwsch-Vlaanderen door middel van de prediking genoegzaam verzorgd? De klasse oordeelt, dat er door middel der prediking in Oostelijk Z.-Vlaanderen genoegzame verzorging geschiedt, indien de arbeid te Sas van Gent en Philippine geregeld blijft voortgaan.

2e. Kan de Klasse de Kerken in Westelijk Zeeuwsch-Vlaanderen ook bijstaan in den arbeid der prediking onder militairen, indien deze Kerken hulp behoeven in dezen predikdienst? De klasse verklaart zich tot steun bereid, indien Oostburg en Schoonhede, op plaatsen, waar zij zulks noodzakelijk zullen oordeelen, beginnen met prediking. De veldprediker Dr. H. Janssen komt ter vergadering en wordt hartelijk verwelkomd. Ook hij oordeelt, dat in Z. Vlaanderen oostelijk deel genoegzaam wordt gearbeid. Hij geeft voorts inlichtingen over westelijk Z.-Vlaanderen.

3. Pauze, waarin afdoening van de geldelijke zaken.

XI. Na heropening van de vergadering wordt de derde vraag van Axel behandeld. Kan de klasse den arbeid der prediking onder de militairen aan onze Zeeuwsche grenzen ook financieel steunen, en kan ze, behalve door prediking, ook nog op andere wijze arbeiden, voor het geestelijk belang onzer militairen? Besloten wordt, ook te doen arbeiden door catechisatie en ziekenbezoek; ambtelijk bezoek in de kantonementen, in verband met de viering van de H. Avondmaal; lectuurverspreiding. Voor dezen arbeid wendt de klasse de Kerken op, gelden bijeen te brengen. Enkele Kerken geven toezeggingen. Anders Kerken zullen opgave doen

van een bedrag, den Kerkeraad gehoord. Met belangstelling neemt de klasse nota van de correspondentie van twee Kerken met de Deputaten der Generale Synode voor de behartiging der geestelijke belangen onzer militairen en het verblijvend resultaat daarvan.

Een uitgewerkte voorstel inzake ambtelijke bearbeiding der militairen in Z.-Vlaanderen vanwege de Kerken der klasse, wordt aangenomen. Een verzoek van het Bestuur van het tijdelijk Mil. Tehuis te F. om financieel steun ter heropening van het Tehuis, wordt toegestaan. Als gift ineen zal f 20 worden gezonden.

XII. De vraag van Terneuzen: Wat moeten de Kerken doen om het fietsrijden tegen te gaan na den dienst op Zondag? wordt, de toelichting gehoord, na eenige bespreking, om haar algemeenheid, teruggewezen naar den betrokken Kerkeraad. Een voorstel derzelfde Kerk, om «de Pinkstercollecte niet meer te beschouwen als classieke collecte en van de lijst der classieke collecten af te voeren», vindt geen steun.

XIII. Bij de bespreking van de gedrukte Handelingen der Part. Synode wordt naar aanleiding van Art. 13 besloten: Prov. Deputaten naar Art. 19 D.K.O. te verzoeken de Part. Synode van 1916 te adviseeren, de regeling in de Geref. Kerken van Zeeland ter gezamenlijke ondersteuning van jongelingen ter opleiding tot den Dienst des Woords, nadat de wijzigingen en aanvullingen, de laatste jaren vastgesteld, zijn aangebracht, in 1916 te doen opnemen achter de te drukken «Handelingen».

XIV. Rapporten: a. van de brs. C. Hameling en J. Riemsma, aangewezen om het boek van den Classicaal Quacstor na te zien. Alles is in de beste orde bevonden.

b. van de Kerken, aangewezen voor approbatie etc. dat acte van losmaking is verleend aan Dr. J. F. van Hulstijn, die op 17 Oct. afscheid zal doen. Dr. Lammertsma wordt aangewezen om de klasse te vertegenwoordigen.

c. van Kerkvisitatoren over de gehouden visitatie te Hoek en Neuzen. Aan de Kerk van H. wordt de buitengewone subsidie toegezegd. d. van den Zendingdeputaat. Verbliffend vooral werd de mededeeling geacht, dat de pogingen om te komen tot Zeeuwsch-Brabantse zending, verwekelijkt zijn geworden, en weldra over de wijze van samenwerking zal worden geconferreed.

e. van Deputaten inzake scheiding van kerkelijke en diaconale financiën. Besloten wordt, dit rapport op te zenden aan de Zeeuwsche Kerkeraad en volgende vergadering te bespreken.

f. van Deputaten van Evangelisatie. Zal aan de Kerkeraad worden opgezonden. Het rapport over een tuchtaakt zal worden uitgesteld tot de volgende vergadering. Eveneens rapport en ontwerp-regeling over Art. 11 D.K.O.

XV. De bestaande Deputatschappen worden gecontinueerd. Vacatures worden aangevuld. Daardoor wordt het volgende stel Deputaten gevormd: Correspondent: Dr. J. H. Lammertsma; Quacstor: Dr. H. Brouwer. Art. 13 K.O.: D. D. H. P. M. de Walte en H. Z. de Mildt. Kerkvisitatie: D. D. J. H. Lammertsma en H. P. M. de Walte; primi: H. Z. de Mildt en H. van der Wal, sec. Examina: D. D. H. P. M. de Walte en H. van der Wal. Approbatie beroepingen etc. de Kerken van Axel en Zaamslag, primi: de Kerk van Neuzen sec. Zending: D. D. J. H. Lammertsma en H. Brouwer. Deputaat Joden-zending en voor Rijn-Pruisen: Dr. H. Brouwer. Classieke collecten: Dr. H. van der Wal en onderling D. Scheele Az. te Neuzen. Correspondent Theol. School: Dr. H. van der Wal. Hulpbehoevende Kerken: Dr. H. Z. de Mildt. Evangelisatie: D. D. J. H. Lammertsma en H. Z. de Mildt, en onderling J. Kouwe te Oostburg. Voor Art. 19, K.O.: D. D. J. H. Lammertsma pr., H. P. M. de Walte, sec. Regeling vacature-beurten: Dr. H. P. M. de Walte. Prov. Kas, Art. 13, K.O. D. D. J. H. Lammertsma, primus; H. P. M. de Walte, sec. Prov. Kas voor beoefende idioten enz.; diaken Jan Verlinde te Zaamslag.

XVI. Dr. Hulstijn spreekt een afscheidswoord tot de klasse. De Assessor antwoordt op hartelijke wijze. De vergadering zingt hem staande toe Ps. 134: 3.

XVII. Het Kort Verslag wordt gelezen en vastgesteld.

XVIII. De Assessor eindigt met dankzegging. De Praeses sluit de vergadering.

Op last der klasse,

J. H. LAMMERTSMA.

Axel, 11 October 1915.

Buitenland.

Duitsland. Christelijke en onchristelijke uitingen in de pers. Een vermaanschrift van Dr. van Bezzel (II, Stok).

Daarom moest het bij het geloovig volkadeel weeten, weeten, wanneer een groot dagblad voor maanden schreef: «Geen God en geen duivel kan den opmars van onze legers tegenhouden», toen de eene Russische vesting na de andere in de handen der Duitschers viel. Maar het duurde niet lang en de opmars werd gestuit. De Russen begonnen weder aan te vallen. Van geloovige zijde wordt op die dingen met nadruk gewezen en daaraan toegevoegd, dat God geen menschen noodig heeft om een leger te verhinderen voortwaarts te gaan. Men heeft zich slechts te herinneren hoe eentig telkens van Hindenburg in de laatste herfstdagen moest berichten, dat het ongunstige weder elke operatie onmogelijk maakte».

Dat er nog een kern in het Duitse volk gevonden wordt die met God rekent, blijkt uit het bovenstaande. En daarom is mede te verklaren dat het Christenvolk in Nederland zich het meest tot Duitschland getrokken voelt.

Het blijkt ook, dat in Duitschland de lessen verstaan worden, die door den oorlog gegeven worden. Terwijl men in Engelse Christelijke kringen de verworping der kerken aan Duitse invloeden toeschrijft, omdat de hedendaagse christenheid uit Duitschland in Engeland werd uitgevoerd (waarbij men uit het oog verliest, dat het Pelagianisme van uit Engeland zooveel schade aan de kerken van Europa deed; om niet te spreken van het Darwinisme of de ontwikkelingstheorie, welke de wijsgeerige achtergrond is van de moderne Schriftcritiek), zoo steekt men in Duitschland de hand in eigen boezem en stelt de vraag, welke de taak van de Kerk des Heeren zijn zal, wanneer de vung begeerde vrede zal zijn wedergekeerd. Merkwaardig is in dit opzicht een geschrift van Dr. Hermann von Bezzel, voorzitter van het Beiersche Oberconsistorium, getiteld «Der Kampf mit den Kleinheiten». Eenige dingen willen wij hieruit mededeelen.

Omtrent de Inspiratie der H. Schrift zegt Dr. von Bezzel: «Inplaats dat wij de oude inspiratie-leer opruimen, waarvan tegenwoordig ook bij de gelovigen telkens weer sprake is; willen wij aan de nederige gestalte van het verachte Woord vasthouden, toudat de dag aanbreekt en de Morgenster voor hen opgaat, die ook in den nacht gelooven. Want dit moet voor ons zeker zijn, dat eer hemel en aarde voorbijgaan, dan zijn woorden vergeaan, die levenskracht in zich hebben, gelijk dit door de waarheid verleend en door de werkelijkheid bewezen wordt. Het «hoe» der inspiratie blijft, niet tot schade, verborgen voor hen die aan het «dat» vasthouden. En in de Theologie van den zalige, zal ook het «hoe» ervaren worden».

Van de aanbidding van Christus wordt gezegd: «Het schijnt hij en goed uitgesproken, dat men liever dóór Jezus dan tot Jezus bidt. En de Theoloog die alles voor allen worden wil, opdat hij enkelen voor zijne beschouwing winnen zou, vindt in deze uitpraak maar weinig anders dan het geloof van de kerk is. Maar in dit kleine onderscheid ligt een wereld van verschil; men verlaat de gemeenschap van hen die in de aanbidding van Christus om des Vaders wil en in het eeren van den Zoon tot des Vaders ere, eeuwen lang vereenigd waren, die in Hem den Christus aanschouwen welke, zonde voor ons gemaakt, onze vrde geworden is».

Ook voor de predikers van Gods Woord heeft Dr. von Bezzel menig krachtig woord. O.a. zegt hij tot hen: «Vrij van den vloed der meeningen, die trotse golven omhoog zenden en bedroevende dwalingen uitgiert, staat het rotsvaste woord, waaruit Gods grootheid met vrijen schijn openbaar; vrij en ongehinderd ziet het de golven opkomen en verdwijnen, opstaven en zinken; zij komen alle op en gaan hun weg, want het staat geschreven: Hoe kan op een reddebeeld, waaruit het eigene ik met zijn twijfel, die men tot gemeengoed maken wil, met beschouwingen, die men van de kluisers der kerkleer vrij maken wil, het krachtige amen volgen, dat het ook in den hemel zoo zeker en gewis is, als had het de Heere Christus zelf gesproken».

Zoo gaat Dr. von Bezzel voort om herders en gemeentelieden toe te roepen: niet in het zoeken en twijfelen, maar in het vaste geloof dat alle beloften des Heeren in Christus ja en amen zijn, is de opbouw van de kerk te zoeken.

— Een noodkreet uit de Lazaretten.

Is de kerk zich hare roeping bewust? Deze vraag is dikwijls in den oorlog gesteld. Een van de meest gewichtige diensten die zij verrichten kan, is in de hospitalen. Hier vindt men de mannenwereld, die dikwijls niet te bereiken is. Men kan daar het Woord Gods brengen, daar is een diepgeploegde bodem, en hoe dankbaar is men er voor het bezoek van een predikant! Zij zijn immers ziek, en kranken hebben gaarne bezoek, en waar zieken hebben immers behoefte aan een deelnemend woord en aan Gods getuigenis.

Wort deze dienst overal verricht? In een Duitisch Christelijk blad zegt men, dat er hospitalen zijn, waar de predikanten gezegende ervaringen hebben. Maar men hoort ook van andere. Een jong arts bericht van zijne gewonden, welk karaktier zij hebben, hoe zij verpleegd worden en welke ontpanning hun geboden wordt. «Maar hoe staat het met hunne geestelijke verzorging? Komt er een predikant? Zelden; de Roomsche priester verschijnt geregeld om zijn menschen te bezoeken. Het bezoek van den Evangelischen predikant komt nauwelijks in aanmerking». Of een pleegzuster beschrijft de goedaardigheid der Duitse gewonden, die men werkelijk moet liefhebben, en hoe zij dankbaar zijn wanneer men eens een psalm of avondgebet voorleest. «Maar waar blijft de predikant?» «Die komt slechts zelden. En wanneer hij eens een enkele maal een toespraak houdt, is het een vaderlandslevend woord, gelijk men er tegenwoordig zoo vele hoort». Ook zij roemt den ijver der Roomsche priesters, die dikwijls en regelmatig komen en aan de kranken niet alleen hun persoonlijke deelneming betuigen, maar ook nooit verzuimen als priesters der kerk te spreken. Bij het Kerstfeest was het opmerkelijk, dat de Evangelische predikant als patriot optrad en weinig van het Kerstfeest sprak, terwijl de Roomsche geestelijke eenvoudig en schoon van de geboorte van den Heere Jezus Christus sprak, allen aandachtig hoorden en velen bewogen waren. Van een derde hospitaal werden dezelfde dingen medegedeeld.

Het Duitse blad, waaraan wij deze mededeelingen ontleenen, voegt er aan toe: «Nog zijn de hospitalen vol en de ure is nog niet voorbij. Mocht de Evangelische kerk zich overal en tijdig hare roeping bewust worden, vóór het te laat is. Een tijd als wij thans beleven, komt nooit terug».

Frankrijk. Drankbestrijding.

Hoeveel ellende de oorlog over de volken uitgoet, toch heeft hij in één opzicht een zegen gebracht die van groot gewicht is. De heerscheij van den drankduivel is eraanmerkelijk door beperkt. Zoo wordt in Frankrijk het absinthverbod met kracht gehandhaafd. De cafe's waarin men vermoedt dat in het geheim brandewijn wordt geschonken, worden door speciale politieambtenaren dikwijls overvallen, waarbij dan een zeer nauwkeurig onderzoek wordt ingesteld of er ergens in een verborgen hoek brandewijn voorhanden is. Als sterke drank gevonden wordt, volgt een zware straf voor den overtreder der wet. In grote strede is de uitvoering der maatregelen tegen drankverkoop zeer streng. Maar vooral zijn de militaire autoriteiten er op uit, het alcoholisme in het leger te bestrijden. Aan het front mag alleen datgeen geschonken worden wat in bepaalde rationen uitgegeven wordt. In het binne van het land zijn de voorschriften voor de verschillende streken anders. Te Parijs krijgt niemand oorlogsondersteuning, als men hem dronken gevonden heeft. Deze dagen heeft general Gallieni geboden, dat den soldaten van het versterkte kamp van Parijs het drinken van absinth en brandewijn verboden is; de soldaten die dit verbod overtreden, moeten voor den krijgsraad verschijnen.

Toch schijnt de drankbeperking en het drankverbod niet die uitwerking te hebben welke men er van verwacht. Maar het is al veel, dat de strijd door den nood des tijds met ernst aangeboden is.

GEMENGD NIEUWS

Een ijverig Bijbelleser. De predikant Th. Traub te Stuttgart schrijft: Onlangs sprak ik met de verwanten van den bekenden hoofdmeester Hilte te Bern. «Hij las immers dikwijls in zijn Bijbel», vroeg ik. — «Ja, zoo druk dat hij zoo goed als